

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio LXXXIIII. De actibus exterioribus latriæ. Et primo de adoratione
per quam aliquis corpus suum ad eum venerandum exhibet.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

non est adiutorio ad complendum, quod prohibetur, sed ad misericordiam implorandum.

AD SECUNDUM dicendum, qd oratio communiter sumptuinecludit omnia quae hic dicuntur: sed undum quod contra alia dividitur, importat pro scensum in Deum.

DITERTIUM dicendum, quod in diversis praetextis praecedunt futura; sed aliquid unum & idem prius est futurum, quam sit praeteritum. Et ideo gratiarum alio de aliis beneficis praecedit postulationem a bonorum beneficiorum: sed id em beneficium prius postulatur, & ultimo cum acceptum fuerit, de eo gratia aguntur. Postulationem autem praecedit oratio, per quam acceditur ad Deum, a quo perimus. Orationem autem praecedit obsecratio, quia ex con sideratione diuinæ bonitatis, ad eum audemus accedere.

*Super quatuor octauas
quatuor arti-
culum primum.*

QVAESTIO LXXXIIII.

De Exterioribus actibus latræ, in tres articulos divisi.

IN art. 1. q. 8. du binum occurrit de cibus Mardochai, & Iohannis hieexpofitio in responsione ad primum. Nam cu reperciuntur Ama dorati, ut creatura excellentem, non ut Deum, quod per hoc puer, quod infra se ipsum illam adorari continuit, non vide tur recte exulari Mardochaeus, dicendo secundum reverentiam Deo debitam Mardochaeus noluit adorare Amman. Iohannes quoque, si de latræ adoratio pro habitus est, cum ipse esset parvus ad illa adoracionem, ut patet ex hoc, quod ibi dicitur, scilicet, cecidi ut adorarem, sequitur quod Iohannes peccaverit peccato maximo, a cuius per fidem confirmatione prohibitus est ab angelico, quod est inconveniens. Mala iugurta expulsus litera. Ad hoc dicitur: qd de mère Mardochaei fuisse videtur in latræ, quod ea ratione remiserat adorare Ammam, ne feliciter reverentia exteriorē Deo concuruerat a Iudeis exhiberi, ut patet 3. Regum 8. de genuflexione Salomonis ad dominem, talem traxeret. Dicitur, n. Hesec 3. qd arguitur alius puer regis Mardochaeum, de hoc, dicitur esse fiducium: & quod illo nolentes experiri an perseveraret, ac cutauerant eum ad

Abus personis debetur: non autem una adoratione adoramus tres personas, sed ad invocationem trium personarum singulariter genufle eximus: ergo adoratio non est actus latræ.

SED CONTRA est, qd Mart. 4. inducit. Dominum Deum tuum adorabis, & illi foli seruies.

RESPON. Dicendum, quod adoratio ordinatur in reverentia eius, qui adoratur. Manifestum est autem ex dictis, qd religionis proprium est reverentiam Deo exhibere, unde adoratio, qua Deus adoratur, est religionis actus.

AD PRIMUM ergo dicendum, qd Deo debetur reverentia propter eius excellentiam, qua aliquibus creaturis communicatur non secundum æqualitatem, sed secundum quandam participationem. Et ideo alia veneratio veneram Deum, quod pertinet ad latræ: & alia veneratio quidam excellentes creaturas, quod pertinet ad duliam, de qua post * dicitur. Et quia ea, quæ exterioris aguntur, signa sunt interioris reverentiae, quadam exteriori ad reverentiam pertinèt exhibentur excellentibus creaturis, inter quæ maximum est adoratio: sed aliquid est, quod soli Deo exhibetur, scilicet sacrificium. Vnde August. dicit in decimo* de ciuitate Dei. Multa de cultu diuino usurpat sunt, quæ honoribus deferenzi humanis sive humilitate nimia, sive adulatio[n]e pestifera: ita tamen quod quibus ea deferruntur, homines haberentur, qui dicuntur colendi, & venerandi (si autem multum eis additur) & adorandi. Quis vero sanctificans debet nisi eum quem Deum aut sciat, aut putatur, aut finxit? Secundum reverentiam ergo, quæ creature excellenti debetur, Nathan adorauit David. Secundum autem reverentiam, quæ debetur Deo, Mardochaeus noluit adorare Amman, timens ne honore Dei transferret ad dominem, vt dicitur Hester 3. Et similiter secundum reverentiam debitam creaturæ excellenti Abraham adorauit angelos, & etiam Ioseph, vt legitur Iosephus quinto. Quamvis possit intelligi, quod adorauerint adoratione latræ Deum, qui in persona angelii apparebat, & loquebatur. Secundum autem reverentiam quæ debetur Deo, prohibitus est Iohannes angelum adorare, Apoc. vii. tum ad ostendendum dignitatem hominis, quam adeptus est per Christum, vt angelis equetur: unde ibi subditur, Conseruatus sum, & fratrum tuorum: tum etiam ad excludendum idolatriæ occasionem. vnde subditur: Deum adora.

Aman hostem Iudeorum: quoniam erat de stirpe Agag regis Amalechitarum, occisi a Samuel, 1. Regum 15. Sic ergo patet, quod conuenienter author mentem Mardochæi interpretatus est. An autem prudenter in hoc egerit Mardochæus, cù sciret Iacob adorasse fratrem suum Esau, Gen. 32. & filios eius incogniti Ioseph a- q. 81. art. 1. dorasse, Gen. 43. & rā ad 3. rationabiliter fit quod ipse more Perfarū, adaret pronus in terra regere, alia qualiter eti, ex particularibus tunc occurrentibus pen- fandis. Factum autem Ioannis Euangelista ad exteriorem tantum actum spectat, ita q. Ioannes solebat diuinam reverentiam an gelo exhibere, sed reverentiam summanam in exteriori actu, scilicet prostrationis, ei exhibere, quam licet facere poterat, cù hac posset etiam homini excellenti exhiberi, & exhibita fuerit, vt patet in prædictis locis: sed quia iusta tanta exterior reverentia debet referri foli Deo, vt aliqua exterior reverentia effici illi apria, ideo angelus dicitur prohibuisse eum a reverentia debita Deo, ita quod sensus est, q. secundum reverentiam exteriorum debitam Deo, hoc est, ex debito honestatis reseruandâ foli Deo, prohibitus est Iohannes in persona generis humani offerens prædecessorum suorum more reverentiam exteriorum summanam excellentibus creaturis, ne hanc exhiberet: sed foli Deo reseruaret illam propter veramque rationem in litera allatam. Et haec de tota q. 84. sufficiant.

* Li. 10. c. 4.
q. 10. & se-
quen. & ro.
art. 3. & 4.

circumst. 5.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum adoratio sit actus latræ, sive religionis.

AD PRIMUM sic proceditur.

Videtur, qd adoratio nō sit actus latræ, sive religionis. Cuius n. religionis foli Deo datur: sed adoratio non debetur foli Deo. Legitur enim Gen. 18. qd Abrahā adorauit angelos. Er 3. Regum 1. dicitur, quod Nathan Propheta ingressus ad regem Dauid, adorauit eum pronus in terram. ergo adoratio non est actus religionis.

T2 Præterea. Religionis cultus debetur Deo prout in ipso beatissimam, ut patet per Augustin. in 10. de* ciuitate Dei: sed adoratio debetur ei ratione maiestatis, quia super illud Psalm. 28. Adorare dominum in atrio sancto eius, dicit gloss. De his atriis uenitur in atrium, ubi maiestas adoratur, ergo adoratio non est actus latræ.

T3 Præterea. Religionis cultus tri-

AD

AD SECUNDUM dicendum, quod sub maiestate F diuina intelligitur omnis Dei excellentia, ad quem pertinet ipso, sicut in summum bono, beatificamur.

AD TERTIVM dicendum, quod quia una est excel lencia trium personarum, unus honor & reverentia, eis debetur, & per consequens una adoratio. In cuius figuram cum legitur de Abraham, Genes. 18. quod tres uiri apparuerunt, adorans, unum alloquitur dicens. Domine, si inueni gratiam &c. Terna autem genuflexio signum est ternarii personarum, non autem diuersitatis adorationum.

ARTICVLVS II.

Vtrum adoratio importet actum corporalem.

Supra q. 8.
21. Et 3. di.
9. q. 1. Et 3. q.
3. & 3. contra
c. 119.

AD SECUNDUM sic proceditur. Videtur quod a doratio non importet actum corporalem. Dicitur enim Ioh. 4. Vero adoratores adorabunt Patrem in spiritu, & ueritate: sed id quod fit in spiritu, non pertinet ad corporalem actum. ergo adoratio non importat corporalem actum.

T2 Pret. Nomen adoratiois ab oratione sumitur: sed oratio principaliter consistit in interiori actu, secundum illud 1. ad Cor. 14. Orabo spiritu, orabo & mente. ergo adoratio maxime importat spirituale actu.

T3 Pret. Corporales actus ad sensibile cognitionem pertinet: Deum autem non attinimus sensu corporis, sed mentis. ergo adoratio non importat corporale actum.

SED CONTRA est, quod super illud Exo. 20. Non adorabis ea, neque coles: dicitur glo. Nec affectu colas nec specie adores.

RESPON. Dicendum, quod sicut Damasc. * dicit in 4. lib. Quia ex duplice natura compositi sumus, intellectuali, & sensibili, duplē adoracionē Deo offerimus, si spiritualē, quae consistit in interiori mensis deuotione & corporale, quae consistit in exteriori corporis humilatione. Et quia in omnibus actibus latrīa id, quod est exterius, refertur ad id, quod est interiorius, sicut ab principalib[us]: ideo ipsa exterior adoratio fit propter interiorem, ut uidelicet per signa humiliatis, que corporaliter exhibemus, excite tur noster affectus ad subiiciendum se Deo: quia cor naturale est nobis, ut per sensibilia ad intelligibilia procedamus.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod etiam adoratio corporalis in spiritu fit, in quantum ex spirituali deuotione procedit, & ad eam ordinatur.

AD SECUNDUM dicendum, quod sicut oratio primordialiter est quidem in mente, secundario autem uerbis exprimitur, ut supra dictum * est, ita etiam adoratio principaliter quidem in interiori Dei reuerentia consistit, secundario autem in quibusdam corporalibus humiliatis signis, sicut genu flectimis, nostram infirmitatem designantes in comparatione ad Deum. Proferimus autem nos, quasi profidentes nos nihil esse ex nobis.

AD TERTIVM dicendum, quod et si per sensum Deum attingere non possumus, per sensibilia tamen signa mens nostra prouocatur, ut tendat in Deum.

ARTICVLVS III.

Vtrum adoratio requirat determinatum locum.

1. Tim. 2.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod adoratio non requirat determinatum locum. Dicitur n. Ioh. 4. Venit hora quando neque in monte hoc, neque in Hierosolymis adorabitis Patrem: eadē au-

tem ratio videtur esse & de alijs locis: natus locus non requiritur ad adorandum. **T**2 Pret. Adoratio exterior ordinatur in interior adoratio fit ad Deum, ubi corpus exterior adoratio non requirit determinatum locum. **T**3 Pret. Idem Deus est, qui in novo, in mente adoratur: sed in veteri testamento ratio ad occidentem, nam ostium tunc ciebat ad orientem, vt habetur Eucl. ad ratione etiam nunc debemus determinare, si aliquis locus determinatus adorandum.

SED CONTRA est, quod dicitur Ioh. 2. 19. Luc. 19. Domus mea, domus orationis.

RESPON. Dicendum, quod sicut diffinitione principalior est interior deuotio dariū aut est, quod pertinet exterius ad corporalem. Mens autem interior apprehendit Deum per comprehendens aliquo loco, sed corporaliter cestis est quod pertinet loco, & simul terminatio loci non requirit ad adorandum paliter, quasi sit de necessitate ipsius loci, aut quandam decentiam, sicut & alia conseruativa.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod sicut prima prænuntiata cœfationem adoracionis in ritum Iudaorum adorant in Hierosolymis, secundum ritum Samaritanorum in monte Garizim. Vterque n. ritus certe in monte Garizim. Vterque n. ritus certe in loco Euangelii ueritate, secundum ritus certe in loco Deo sacrificatur, ut dicit Mal. 1. 11.

Indicatur locus eligitur ad adorandum non per se, sed adorantes: & hoc triplici ratione. Primum, propter loci cœfationem, ex qua tripartita uotionem concipiunt orantes, ut magis sicut parat ex adoracione Salomonis, secundò, propter sacra mysteria, & alia quae ibi continentur. Tertiò, propter locum in quo sunt adorantibus, ex quo fit omnibus nobis, secundum illud Matth. 18. Vbi sunt congregati in nomine meo, ibi similes erit haec pars.

AD TERTIVM dicendum, quod secundum fidem dam decentiam adoramus ueritatem, non rationem, quidem, propter diuinam maiestatem, non nobis manifestatur in mortali, quidem, sed in corpore. Secundò, propter paradisum in oriente, ut legitur Gen. 2. secundum litteram interpretū, quasi queramus ad paradiū, quoniam quod est in oriente, non in occidente, propter Christum, qui est in oriente, non in occidente, nominatur. Zach. 6. Et qui ascendit super terram ad orientem: & ab oriente etiam procedit filius, secundum illud Matth. 24. Scimus enim, quod filius, secundum illud Matth. 24. secundum deuictum, non dicitur nisi in oriente, & parat usque ad occidente, ut uentus filii hominis.

QVAESTIO LXXXV.

De his que a Deo fidelibus dantur, in quatuor articulus dividit.

BOSTE confideranda est de actibus, quibus deus quae res exteriores Deo offeruntur. Circa quos occurrit duplex consideratio. Primò quod est de his, quae

non est adiutorio ad complendum, quod prohibetur, sed ad misericordiam implorandum.

AD SECUNDUM dicendum, qd oratio communiter sumptuinecludit omnia quae hic dicuntur: sed undum quod contra alia dividitur, importat pro scensum in Deum.

DITERTIUM dicendum, quod in diversis praetextis praecedunt futura; sed aliquid unum & idem prius est futurum, quam sit praeteritum. Et ideo gratiarum alio de aliis beneficis praecedit postulationem a bonorum beneficiorum: sed id em beneficium prius postulatur, & ultimo cum acceptum fuerit, de eo gratia aguntur. Postulationem autem praecedit oratio, per quam acceditur ad Deum, a quo perimus. Orationem autem praecedit obsecratio, quia ex con sideratione diuinæ bonitatis, ad eum audemus accedere.

*Super quatuor octauas
quatuor arti-
culum primum.*

QVAESTIO LXXXIIII.

De Exterioribus actibus latræ, in tres articulos divisi.

IN art. 1. q. 8. du binum occurrit de cibus Mardochai, & Iohannis hieexpofitio in responsione ad primum. Nam cu reperciuntur Ama dorati, ut creatura excellentem, non ut Deum, quod per hoc puer, quod infra se ipsum illam adorari continuit, non vide tur recte exulari Mardochaeus, dicendo secundum reverentiam Deo debitam Mardochaeus noluit adorare Amman. Iohannes quoque, si de latræ adoratio pro habitus est, cum ipse esset parvus ad illa adoracionem, ut patet ex hoc, quod ibi dicitur, scilicet, cecidi ut adorarem, sequitur quod Iohannes peccaverit peccato maximo, a cuius per fidem confirmatione prohibitus est ab angelico, quod est inconveniens. Mala iugurta expulsus litera. Ad hoc dicitur: qd de mère Mardochaei fuisse videtur in latræ, quod ea ratione remiserat adorare Ammam, ne feliciter reverentia exteriorē Deo concuruerat a Iudeis exhiberi, ut patet 3. Regum 8. de genuflexione Salomonis ad dominem, talem traxeret. Dicitur, n. Hesec 3. qd arguitur alius puer regis Mardochaeum, de hoc, dicitur esse fiducium: & quod illo nolentes experiri an perseveraret, ac cutauerant eum ad

Abus personis debetur: non autem una adoratione adoramus tres personas, sed ad invocationem trium personarum singulariter genufle eximus: ergo adoratio non est actus latræ.

SED CONTRA est, qd Mart. 4. inducit. Dominum Deum tuum adorabis, & illi foli seruies.

RESPON. Dicendum, quod adoratio ordinatur in reverentia eius, qui adoratur. Manifestum est autem ex dictis, qd religionis proprium est reverentiam Deo exhibere, unde adoratio, qua Deus adoratur, est religionis actus.

AD PRIMUM ergo dicendum, qd Deo debetur reverentia propter eius excellentiam, qua aliquibus creaturis communicatur non secundum æqualitatem, sed secundum quandam participationem. Et ideo alia veneratio veneram Deum, quod pertinet ad latræ: & alia veneratio quidam excellentes creaturas, quod pertinet ad duliam, de qua post * dicitur. Et quia ea, quæ exterioris aguntur, signa sunt interioris reverentiae, quadam exteriori ad reverentiam pertinèt exhibentur excellentibus creaturis, inter quæ maximum est adoratio: sed aliquid est, quod soli Deo exhibetur, scilicet sacrificium. Vnde August. dicit in decimo* de ciuitate Dei. Multa de cultu diuino usurpat sunt, quæ honoribus deferenzi humanis sive humilitate nimia, sive adulatio[n]e pestifera: ita tamen quod quibus ea deferruntur, homines haberentur, qui dicuntur colendi, & venerandi (si autem multum eis additur) & adorandi. Quis vero sanctificans debet nisi eum quem Deum aut sciat, aut putatur, aut finxit? Secundum reverentiam ergo, quæ creature excellenti debetur, Nathan adorauit David. Secundum autem reverentiam, quæ debetur Deo, Mardochaeus noluit adorare Amman, timens ne honore Dei transferret ad dominem, vt dicitur Hester 3. Et similiter secundum reverentiam debitam creaturæ excellenti Abraham adorauit angelos, & etiam Iosue, vt legitur Iosue quinto. Quamuis possit intelligi, quod adorauerint adoratione latræ Deum, qui in persona angelii apparebat, & loquebatur. Secundum autem reverentiam quæ debetur Deo, prohibitus est Iohannes angelum adorare, Apoc. vii. tum ad ostendendum dignitatem hominis, quam adeptus est per Christum, vt angelis equetur: unde ibi subditur, Conseruatus sum, & fratrum tuorum: tum etiam ad excludendum idolatriæ occasionem. vnde subditur: Deum adora.

Aman hostem Iudeorum: quoniam erat de stirpe Agag regis Amalechitarum, occisi a Samuel, 1. Regum 15. Sic ergo patet, quod conuenienter author mentem Mardochæi interpretatus est. An autem prudenter in hoc egerit Mardochæus, cù sciret Iacob adorasse fratrem suum Esau, Gen. 32. & filios eius incogniti Ioseph a- q. 81. art. 1. dorasse, Gen. 43. & rā ad 3. rationabiliter fit quod ipse more Perfarū, adaret pronus in terra regere, alia qualiter eti, ex particularibus tunc occurrentibus pen- fandis. Factum autem Ioannis Euangelista ad exteriorem tantum actum spectat, ita qd Ioannes solebat diuinam reverentiam an gelo exhibere, sed reverentiam summanam in exteriori actu, scilicet prostrationis, ei exhibere, quam licet facere poterat, cù hac posset etiam homini excellenti exhiberi, & exhibita fuerit, vt patet in prædictis locis: sed quia iusta tanta exterior reverentia debet reverentari foli Deo, vt aliqua exterior reverentia effici illi apria, ideo angelus dicitur prohibuisse eum a reverentia debita Deo, ita quod sensus est, qd secundum reverentiam exteriorem debitam Deo, hoc est, ex debito honestatis reseruanda foli Deo, prohibitus est Iohannes in persona generis humani offerens prædecessorum suorum more reverentiam exteriorem summanam excellentibus creaturis, ne hanc exhiberet: sed foli Deo reseruaret illam propter veramque rationem in litera allatam. Et haec de tota q. 84. sufficiant.

* Li. 10. c. 4.
q. 10. & se-
quen. & ro.
art. 3. & 4.

circumst. 5.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum adoratio sit actus latræ, sive religionis.

AD PRIMUM sic proceditur.

Videtur, qd adoratio nō sit actus latræ, sive religionis. Cuius n. religionis foli Deo datur: sed adoratio non debetur foli Deo. Legitur enim Gen. 18. qd Abrahā adorauit angelos. Et 3. Regum 1. dicitur, quod Nathan Propheta ingressus ad regem Dauid, adorauit eum pronus in terram. ergo adoratio non est actus religionis.

T2 Præterea. Religionis cultus debetur Deo prout in ipso beatissimam, ut patet per Augustin. in 10. de* ciuitate Dei: sed adoratio debetur ei ratione maiestatis, quia super illud Psalm. 28. Adorare dominum in atrio sancto eius, dicit gloss. De his atriis uenitur in atrium, ubi maiestas adoratur, ergo adoratio non est actus latræ.

T3 Præterea. Religionis cultus tri-

AD

AD SECUNDUM dicendum, quod sub maiestate F diuina intelligitur omnis Dei excellentia, ad quem pertinet ipso, sicut in summum bono, beatificamur.

AD TERTIVM dicendum, quod quia una est excel lencia trium personarum, unus honor & reverentia, eis debetur, & per consequens una adoratio. In cuius figuram cum legitur de Abraham, Genes. 18. quod tres uiri apparuerunt, adorans, unum alloquitur dicens. Domine, si inueni gratiam &c. Terna autem genuflexio signum est ternarii personarum, non autem diuersitatis adorationum.

ARTICVLVS II.

Vtrum adoratio importet actum corporalem.

Supra q. 8.
21. Et 3. di.
9. q. 1. Et 3. q.
3. & 3. contra
c. 119.

AD SECUNDUM sic proceditur. Videtur quod a doratio non importet actum corporalem. Dicitur enim Ioh. 4. Vero adoratores adorabunt Patrem in spiritu, & ueritate: sed id quod fit in spiritu, non pertinet ad corporalem actum. ergo adoratio non importat corporalem actum.

T2 Pret. Nomen adoratiois ab oratione sumitur: sed oratio principaliter consistit in interiori actu, secundum illud 1. ad Cor. 14. Orabo spiritu, orabo & mente. ergo adoratio maxime importat spirituale actu.

T3 Pret. Corporales actus ad sensibile cognitionem pertinet: Deum autem non attinimus sensu corporis, sed mentis. ergo adoratio non importat corporale actum.

SED CONTRA est, quod super illud Exo. 20. Non adorabis ea, neque coles: dicitur glo. Nec affectu colas nec specie adores.

RESPON. Dicendum, quod sicut Damasc. * dicit in 4. lib. Quia ex duplice natura compositi sumus, intellectuali, & sensibili, duplē adoracionē Deo offerimus, si spiritualē, quae consistit in interiori mensis deuotione & corporale, quae consistit in exteriori corporis humilatione. Et quia in omnibus actibus latrīa id, quod est exterius, refertur ad id, quod est interiorius, sicut ab principalib[us]: ideo ipsa exterior adoratio fit propter interiorem, ut uidelicet per signa humiliatis, que corporaliter exhibemus, excite tur noster affectus ad subiiciendum se Deo: quia cor naturale est nobis, ut per sensibilia ad intelligibilia procedamus.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod etiam adoratio corporalis in spiritu fit, in quantum ex spirituali deuotione procedit, & ad eam ordinatur.

AD SECUNDUM dicendum, quod sicut oratio primordialiter est quidem in mente, secundario autem uerbis exprimitur, ut supra dictum * est, ita etiam adoratio principaliter quidem in interiori Dei reuerentia consistit, secundario autem in quibusdam corporalibus humiliatis signis, sicut genu flectimis, nostram infirmitatem designantes in comparatione ad Deum. Proferimus autem nos, quasi profidentes nos nihil esse ex nobis.

AD TERTIVM dicendum, quod et si per sensum Deum attingere non possumus, per sensibilia tamen signa mens nostra prouocatur, ut tendat in Deum.

ARTICVLVS III.

Vtrum adoratio requirat determinatum locum.

1. Tim. 2.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod adoratio non requirat determinatum locum. Dicitur n. Ioh. 4. Venit hora quando neque in monte hoc, neque in Hierosolymis adorabitis Patrem: eadē au-

tem ratio videtur esse & de alijs locis: natus locus non requiritur ad adorandum. **T**2 Pret. Adoratio exterior ordinatur in interior adoratio sit ad Deum, ubi corpus exterior adoratio non requirit determinatum locum. **T**3 Pret. Idem Deus est, qui in novo, in mente adoratur: sed in veteri testamento ratio ad occidentem, nam ostium tunc ciebat ad orientem, vt habetur Eucl. ad ratione etiam nunc debemus determinare, si aliquis locus determinatus adorandum.

SED CONTRA est, quod dicitur Ioh. 4. & Luc. 19. Domus mea, domus orationis.

RESPON. Dicendum, quod sicut diffinitione principalior est interior deuotio dariū aut est, quod pertinet exterius ad corporalem. Mens autem interior apprehendit Deum per comprehendens aliquo loco, sed corporaliter cestis est quod pertinet loco, & simul terminatio loci non requirit ad adorandum paliter, quasi sit de necessitate ipsius loci, aut quandam decentiam, sicut & alia conseruata.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod sicut prima prænuntiata cœfationem adoracionis in ritum Iudaorum adorant in Hierosolymis, secundum ritum Samaritanorum in monte Garizim. Vterque n. ritus certe in monte Garizim. Vterque n. ritus certe in loco Euangelii ueritate, secundum ritus certe in loco Deo sacrificatur, ut dicit Mal. 1. Mez.

Ilocus eligitur ad adorandum non per se, sed adorantes: & hoc triplici ratione. Primum propter loci cœfationem, ex qua tripartita uotionem concipiunt orantes, ut magis sicut parat ex adoracione Salomonis, secundò, propter sacra mysteria, & alia quae ibi continentur. Tertiò propter locum, ut secundum adorantium, ex quo fit omnibus nobis, secundum illud Matth. 18. Vbi sunt congregati in nomine meo, ibi similes sicut haec.

AD TERTIVM dicendum, quod secundum fidem dam decentiam adoramus ueritatem, non rationem, quidem, propter diuinam maiestatem, non nobis manifestatur in mortali, quidem, sed in corpore. Secundò, propter paradisum in orientem, ut legitur Gen. 2. secundum litteram interpretū, quasi queramus ad paradiū, quoniam que dicitur, propter Christum, qui est filius mundi, qui nominatur, Zach. 6. Et qui ascendit super terram ad orientem: & ab oriente etiam procedit filius, secundum illud Matth. 24. Scimus enim filius, secundum deuotio, ut tendat in oriente, & parat usque ad occidente, ut uentus filii hominis.

QVAESTIO LXXXV.

De his que a Deo fidelibus dantur, in quatuor articulus dividit.

BOSTE A confideranda est de actibus, quibus deus quae res exteriores Deo offeruntur. Circa quos occurrit duplex consideratio. Primò quod est de his, quae